การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษา รายวิชาอิสลามในสังคมไทย

Study Factors Affecting the Learning Management on "Islam in Thai Society"

เพียรพิทย์ โรจนปุณยา (Pienpit Rojanapunya)*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาศาสนาอิสลามในสังคมไทย ของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษาชั้นปีที่ 4 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 4 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาศาสนาอิสลามในสังคมไทย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 340 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 ประกอบด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษารายวิชาศาสนาอิสลามในสังคมไทย ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามรูปแบบของลิเคิร์ท (Likert) จำนวน 53 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาศาสนาอิสลามในสังคมไทย ของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษาเหมาะสมในระดับมาก (μ = 3.77, σ = 0.84) โดยมีรายละเอียดทั้ง 5 ด้านเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุดได้ดังนี้ ด้านอาจารย์ผู้สอน (μ = 3.87, σ = 0.80)ด้านกิจกรรมการสอน (μ = 3.85, σ = 0.83) ด้านเนื้อหารายวิชา (μ = 3.76, σ = 0.72) ด้านการวัดผลและประเมินผ (μ = 3.76, σ = 0.92)เหมาะสมในระดับมาก ส่วนด้านปัจจัยสนับสนุนการสอน (μ = 3.64, σ = 0.93) เหมาะสมในระดับปานกลาง

คำสำคัญ : ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสอน/วิชาอิสลามในสังคมไทย/สาขาวิชาสังคมศึกษา

* อาจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา (ค.บ.5 ปี) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา E-mail : mall_2009@yahoo.com

Lecturer (Ph.D.) at Social Studies Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

Abstract

This research aimed to study factors affecting the Learning Management on “Islam in Thai Society”, First Semester, Academic Year of 2013 in the class of Fourth Year Social Studies Student. The research populations were 340 of Fourth Year Social Studies Student in class of Islam in Thai Society, First Semester, Academic Year of 2013. The research tool was a questionnaire which consisted of 2 parts as follow Part 1 dealed with general information of the research populations and Part 2 dealed with questionnaire related to factors affecting the Management on Islam in Thai Society. The questionnaire was based on Likert Rating Scale with 53 questions. The statistics used in the data analysis were Percentage, Mean and Standard Deviation.

The research revealed that the overall of factors affecting the Learning Management on Islam in Thai Society, First Semester, Academic Year of 2013 was suitable in high level (μ = 3.77, σ = 0.84) in which could classify in to 5 parts as following, Lecturer (μ = 3.87, σ = 0.80), Teaching Activities (μ = 3.85, σ = 0.83), Course content (μ = 3.76, σ = 0.72), Evaluation (μ = 3.76, σ = 0.92) and the Teaching Supporting Factor (μ = 3.64, σ = 0.93) was suitable in medium level.

Keywords: Factors affecting the Learning Management on “Islam in Thai Society”

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมาก เพื่อพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ ให้มีศักยภาพและพร้อมเข้าสู่การแข่งขันในเวทีระดับโลก (นราธร สายเส็ง, 2559: 623) จนอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้เป็นผู้มีความรู้ มีสติปัญญา มีทักษะชีวิต รวมทั้งเจตคติที่ดี ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าและสร้างความมั่นคงของประเทศ การศึกษาจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ เป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การพัฒนาคนให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของประเทศชาติ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 22 กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542: 7) ดังนั้นในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคลอย่างเต็มศักยภาพ สถานศึกษาจึงเป็นอีกปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ โดยเริ่มจากการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน มีการวางแผนที่เป็นระบบ ตลอดจนการจัดบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ การอำนวยความสะดวกในเรื่องการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่มีความจำเป็นต่อการเรียนการสอน ต้องมีการจัดระบบนิเทศกำกับติดตาม

เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานสำหรับการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาดำเนินงานด้านต่างๆ (รุ้งรัตน์ กิตติขจร, 2547: 44) สำหรับการจัดการเรียนการสอนต้องมีรูปแบบที่หลากหลาย กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ มีความเข้าใจด้วยตนเอง ให้ก้าวทันสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การจัดการศึกษาที่ดีจึงเป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้คิด แก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อเป็นการสร้างนิสัยการทำงานที่เป็นขั้นตอน ตลอดจนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์หรือแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้รับกับบุคคลอื่น ด้วยเหตุนี้ผู้สอนจึงต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองควบคู่กับความคิดสร้างสรรค์ที่พร้อมจะรังสรรค์สังคมให้พัฒนาขึ้นไปในทิศทางที่ดี

อย่างไรก็ตาม นอกจากความสำคัญของผู้เรียนแล้ว บทบาทของผู้สอนก็จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้ทันต่อเหตุการณ์ทันต่อยุคสมัย ผู้สอนจึงต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ต้องเป็นผู้มีความรู้มีความสามารถที่หลากหลาย ต้องได้รับการอบรมให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
(วิภาพรรณ พินลา, 2559 : 1456) ต้องเตรียมพร้อมในการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้กับนักเรียน (ถนอมพร เลาหจรัสแสง, ม.ป.ป.: ออนไลน์) มีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง โดยใช้วิธีการวัดการประเมินผลที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อที่จะสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้แนะนำให้คำปรึกษา ตลอดจนการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน

วิชาศาสนาอิสลามในสังคมไทยเป็นวิชาที่มุ่งเน้นศึกษาความสำคัญของศาสนาอิสลามเริ่มตั้งแต่ประวัติความเป็นมาของศาสนาอิสลาม การแบ่งนิกาย หลักธรรม และพิธีกรรมที่สำคัญของชาวมุสลิม ตลอดจนการเผยแผ่ศาสนาอิสลามทั้งนิกายสุหนี่และชีอะห์ในสังคมไทย รวมทั้งผลจากการปะทะสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมมุสลิม ประวัติชาวมุสลิมที่สร้างคุณประโยชน์ต่อสังคมไทย แนวทางดำเนินชีวิตของมุสลิมในสังคมไทย โดยการให้ผู้เรียนศึกษาสำรวจชุมชนมุสลิมในพื้นที่ใกล้เคียงเป็นกรณีศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงการแสวงหาความรู้และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ตลอดจนการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และการเรียนรู้การทำงานกลุ่มอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดกับผู้เรียนและการเป็นครูสังคมศึกษาในอนาคต

ดังนั้น เพื่อเป็นการจัดการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษา เป็นการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนต่อไปในอนาคต และเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบการสอนในรายวิชาศาสนาอิสลามในสังคมไทย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จึงสนใจที่จะศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาศาสนาอิสลามในสังคมไทย ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน และส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใดทั้งนี้ได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแก่นิสิตให้มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งเป็นการพัฒนานิสิตให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะที่ดี เตรียมพร้อมสู่การก้าวไปเป็นครูมืออาชีพของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาศาสนาอิสลามในสังคมไทย ของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษาชั้นปีที่ 4

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มประชากรในการวิจัย คือ นิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาอิสลามในสังคมไทย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 มีจำนวนนิสิตทั้งหมด 340 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

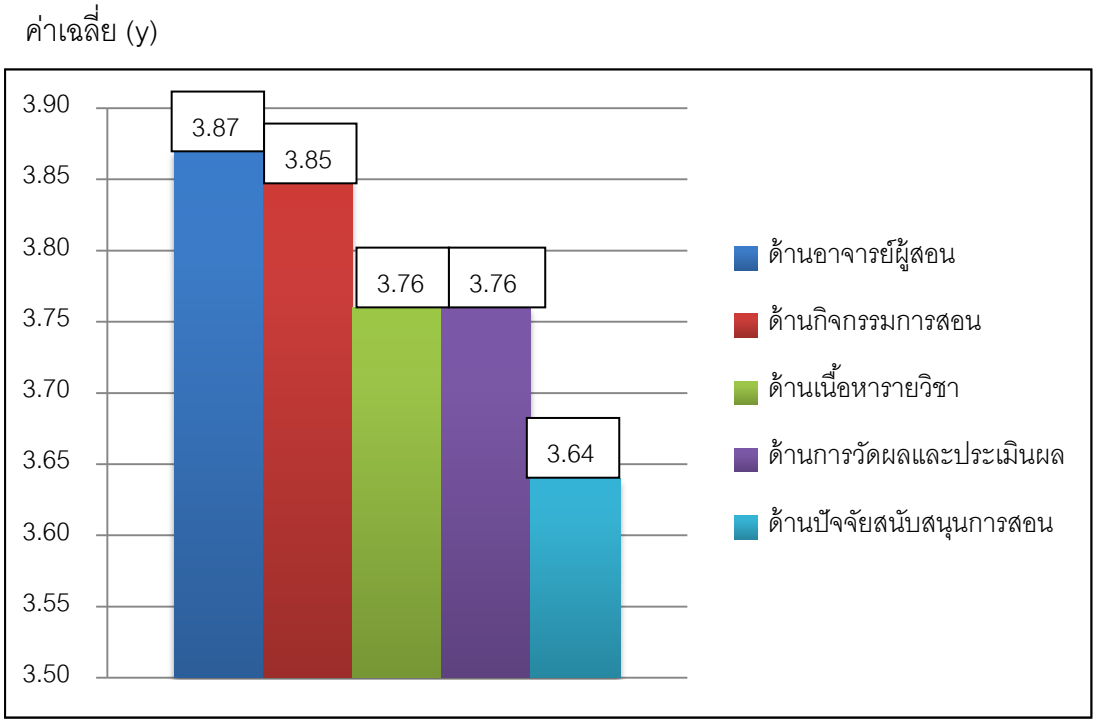
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบตรวจรายการ (Check List) ข้อมูลที่ถามประกอบด้วย เพศ คะแนนเฉลี่ยสะสม และการเข้าชั้นเรียน

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษา รายวิชาศาสนาอิสลามในสังคมไทย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านเนื้อหารายวิชา ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านกิจกรรมการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านปัจจัยสนับสนุนการสอน โดยแบ่งคำถามออกเป็น 5 ด้าน รวมคำถามทั้งหมด 53 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทำการแจกแบบสอบถามให้กับนิสิตที่เป็นกลุ่มประชากร หลังจากนั้นตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการตอบแบบสอบถามของนิสิตที่ลงทะเบียนเรียน ในรายวิชาอิสลามในสังคมไทย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากนั้นจึงนำเสนอข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านเนื้อหารายวิชา ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านปัจจัยสนับสนุนการสอน โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก(μ = 3.77, σ = 0.84) ซึ่งเมื่อศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของนิสิตชั้นปีที่ 4 ที่ลงเรียนรายวิชาศาสนาอิสลามในสังคมไทย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนมากที่สุด คือ ด้านอาจารย์ผู้สอนมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.87, σ = 0.80) ปัจจัยที่ส่งผลรองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการสอนมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.85, σ = 0.83) ตามด้วยด้านเนื้อหาสาระและการวัดและการประเมินผลที่มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากันทั้งยังอยู่ในระดับมาก กล่าวคือ ด้านเนื้อหารายวิชา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ =3.76, σ = 0.72) ส่วนด้านการวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับมาก (μ = 3.76, σ = 0.92) ทั้งนี้ปัจจัยอันดับสุดท้ายที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาศาสนาอิสลามในสังคมไทย คือ ปัจจัยสนับสนุนการสอน ที่มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (μ = 3.64, σ = 0.93) ดังปรากฏผลตามแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แสดงระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาศาสนาอิสลาม ในสังคมไทย

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการเรียนการสอนของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษารายวิชาศาสนาอิสลามในสังคมไทย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ในด้านเนื้อหารายวิชา ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านกิจกรรมการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านปัจจัยสนับสนุนการสอน ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังนี้

1. ด้านอาจารย์ผู้สอน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการเรียนการสอนของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษารายวิชาศาสนาอิสลามในสังคมไทย มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.87, σ = 0.80)จากการวิจัยพบว่า นิสิตให้ความสำคัญกับอาจารย์ผู้สอนที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการสอน สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน และใช้คำถามที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้งยังสามารถสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าเรียน พร้อมทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนได้เข้าใจง่าย ไม่สับสน รวมถึงช่วยเหลือผู้เรียนเมื่อมีปัญหาทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุวพร ตั้งสมวรพงษ์ (2542: 3) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ รวมทั้งการใช้สื่อต่างๆ ในการสอนและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และการสร้างบรรยากาศทางวิชาการไปในทางที่เหมาะสม ก็จะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับความรู้และความสามารถส่งผลให้ผู้เรียนมีความสำเร็จในการเรียน เช่นเดียวกับผลการวิจัยของวิลาสินี ป้องศรีและสุลาวรรณ ชอบสงวน (2547: 84) ที่พบว่านักศึกษามีความคาดหวังต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับนารี รมย์นุกูล (2547: 108) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นของ

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

นักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยศรีปทุม ในด้านอาจารย์ นักศึกษาเห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมากเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีความคล้ายคลึงกันกับผลงานวิจัยของ สุพรรณี เพชระ (2552: 86) ที่ได้ศึกษาทัศนะของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง พบว่า นิสิตมีทัศนะต่อการจัดการเรียนการสอนของคณะวิทยาศาสตร์ ด้านผู้สอน ว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก เห็นได้อย่างชัดเจนว่า การจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ไม่ว่าจะสาขาใดก็ตาม นิสิตเห็นตรงกันว่า อาจารย์เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. ด้านกิจกรรมการสอน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการเรียนการสอนของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษารายวิชาศาสนาอิสลามในสังคมไทย มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.85,σ = 0.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นิสิตให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกห้องเรียนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ตรงจากสถานที่จริงนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน อีกทั้งยังชื่นชอบกิจกรรมการสอนที่หลากหลายและสอดคล้องกับเนื้อหารายวิชา พร้อมทั้งกิจกรรมการจัดเตรียมการสอนที่เหมาะสมกับความรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ยังสนใจกับการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกห้องเรียนยังช่วยให้ผู้เรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ประสบการณ์ตรงจากสานที่จริงนอกเหนือจากการเรียนรู้ในห้องเรียน เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2551: ออนไลน์) ที่ระบุว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบต่างๆ ให้กับผู้เรียนต้องให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง จะต้องจัดให้มีองค์ประกอบเรียนรู้ครบทั้ง 3 ส่วน ได้แก่ การรับรู้ คือ การแสวงหาและการรับรู้ข้อมูล ข้อความจากประสบการณ์สัมผัสต่างๆ การบูรณาการความรู้ เป็นการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ความรู้ใหม่มาคิดวิเคราะห์และนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์ และการประยุกต์ใช้ คือ การนำความรู้มาเชื่อมโยงกับประสบการณ์ความรู้เดิม เพื่อขยายหรือสร้างความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาหรือทำงานในชีวิตประจำวัน ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชีวภัทร ธรรมเกสร (2552: 109) ได้ศึกษาทัศนะของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ซึ่งได้ข้อสรุปว่า นักศึกษามีทัศนะต่อการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ด้านกระบวนการเรียนการสอน ว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก จึงสามารถกล่าวได้ว่ากิจกรรมการสอนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาศาสนาอิสลามในสังคมไทย

3. ด้านเนื้อหารายวิชา เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการเรียนการสอนของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษารายวิชาศาสนาอิสลามในสังคมไทย มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.76, σ = 0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นิสิตเห็นว่าเนื้อหาของรายวิชามีความหลากหลาย มีความสำคัญและเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน มีการเรียงลำดับความยากง่ายของเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ทันสมัยและทันกับเหตุการณ์ ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และเนื้อหาสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม นอกจากนี้เนื้อหาวิชาที่เรียนมายังมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธำรง บัวศรี (2542: 211-213) ที่เสนอว่าเนื้อหารายวิชาในหลักสูตรต้องมีประโยชน์ต่อผู้เรียนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ต้องเหมาะสมกับวุฒิภาวะและประสบการณ์ของผู้เรียน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของวินัย วีระวัฒนานนท์ (2542: 22) ที่พบว่า การ

จัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรจะต้องนำวิชาการสาขาต่างๆ มาใช้ร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์และเน้นความสัมพันธ์กับชีวิตให้มากขึ้น และอรนุช ลิมตศิริ (2543: 26) ที่เสนอว่าหลักสูตรเป็นลักษณะการจัดประสบการณ์ต่างๆ แก่ผู้เรียนมากขึ้นผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาด้านต่างๆ ทั้งร่างกายและจิตใจ อารมณ์ สังคม และปัญญาการเรียนการสอนควรจัดให้สนองความต้องการและความสนใจที่แตกต่างกันของผู้เรียนแต่ละคนดังนั้นผู้สอนจึงควรสอนหรือจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้กระทำจนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาการตามที่ได้กำหนดไว้ตามเนื้อหาสาระรายวิชา เช่นเดียวกับปรัชญา เวลารัชช์ (2545: 13) ที่กล่าวว่า การจัดทำหลักสูตรเป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระ ซึ่งเนื้อหาสาระในการเรียนการสอนควรมีความทันสมัย ผลการศึกษาที่กล่าวมายังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพรรษา แป้นกลัด (2554: 52) ที่ได้ศึกษาทัศนะของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาคอมพิวเตอร์ของคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า สำหรับด้านเนื้อหาแล้วนักศึกษาเห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก

4. ด้านการวัดผลและประเมินผล เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการเรียนการสอนของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษารายวิชาศาสนาอิสลามในสังคมไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.76, σ = 0.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การวัดผลประเมินผลการเรียนหลายรูปแบบเพื่อความเหมาะสมตามลักษณะของรายวิชามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้การสร้างเครื่องมือวัดผลประเมินผลยังต้องชัดเจน การสร้างข้อสอบต้องสามารถวัดความรู้ ความสามารถของผู้เรียนได้ตามวัตถุประสงค์ของเนื้อหาของรายวิชา และการวัดผลประเมินผลต้องเหมาะกับเนื้อหา ทั้งนี้อาจารย์ผู้สอนยังกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล ดังที่ ส.วาสนา ประวาลพฤกษ์ จริยา หาสิตพาณิชกุล และอาภรณ์ บางเจริญพงศ์ (2543: 58) กล่าวว่า เทคนิคการวัดและประเมินผลในระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย การสอน การเสนอรายงาน การบันทึกการร่วมกิจกรรม การบันทึกการประเมินตนเองในการปฏิบัติและการฝึกอาชีพ จากผลการวิจัยพบว่ามีสอดคล้องกับงานวิจัยของชีวภัทร ธรรมเกสร (2552: 76) ได้ศึกษาทัศนะของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ที่พบข้อสรุปว่า นักศึกษามีทัศนะต่อการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ด้านการวัดผลและประเมินผล มีความเหมาะสมในระดับมาก นอกจากนี้ผลงานวิจัยที่ได้จากการศึกษาอย่างถี่ถ้วนนี้ยังสอดคล้องกับกิ่งแก้ว เอี่ยมแฉล้ม (2542: 33) ที่กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการศึกษา เป็นกระบวนการสำคัญของการจัดการเรียนการสอนและทำให้สามารถติดตามผลการปฏิบัติว่าได้ผลตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และการวัดผลการศึกษาช่วยชี้ให้เห็นข้อบกพร่องหรือปัญหาต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอน เกิดการแก้ไขเปลี่ยนแปลง เช่นเดียวกันกับกระทรวงศึกษาธิการ (2543: 66-67) ที่ระบุไว้ว่าแนวทางการวัดการประเมินผลและวิธีการประเมินที่มีคุณภาพควรประกอบด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ รูปแบบการวัดการประเมินผล และวิธีการประเมินผลที่ชัดเจน ซึ่งได้แก่ รูปแบบของการประเมินและวิธีการประเมิน น้ำหนักในการประเมินในภาพรวมและในแต่ละส่วน เวลาเข้าเรียน รายละเอียดเกี่ยวกับส่วนที่ต้องการประเมิน เป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการวิจัยของชูศรี สะพรั่ง (2549: 122) ที่ได้ศึกษาความเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของคณะศิลปะกรรศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ผลการวิจัยพบว่า ในด้านการวัดผลและประเมินผลนิสิตเห็นด้วยในระดับมากเช่นกัน

5. ด้านปัจจัยสนับสนุนการสอน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการเรียนการสอนของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษารายวิชาศาสนาอิสลามในสังคมไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (μ = 3.64, σ = 0.93)เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นิสิตเห็นว่าการจัดห้องเรียน/อาคารเรียนสำคัญต่อการเรียนการสอนเช่นกัน ทั้งนี้หากปัจจัยด้านการสนับสนุนการสอนไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน เช่น ด้านอาคารเรียน อุปกรณ์และสื่อต่างๆ ไม่เพียงพอหรือไม่เหมาะสมจะทำให้นิสิตเรียนรู้ได้น้อย นอกจากนี้ หนังสือ ตำรา วารสารและแหล่งสารสนเทศในห้องสมุดที่ทันสมัยนั้นยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งต้องพัฒนาและส่งเสริมต่อไป เพื่อให้สอดคล้องกับแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาที่กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษาต้องส่งเสริมการเรียนแบบศึกษาด้วยตนเอง มีห้องสมุด ตำรา หนังสือ วารสารทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ สำหรับผลการวิจัยในด้านปัจจัยสนับสนุนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณศรี ปลัดศรีช่วย (2545: 83) นิลรัตน์ กลิ่นจันทร์ พระมหาประยูร ธีรวโส (สุยะใจ) และพระมหาสุริยา วรเมธี (นักปราชญ์) (2548: 84) อภิญญา เผือกทอง (2549: 78) รวมทั้งชูศรี สะพรั่ง (2549: 130) ต่างลงความเห็นตรงกันว่า ปัจจัยสนับสนุนการสอน เช่น อาคารสถานที่ในการจัดการเรียนการสอน หรือห้องสมุดสำหรับใช้ค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอิสลามในสังคมไทย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ด้านอาจารย์ผู้สอน จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอิสลามในสังคมไทย ด้านอาจารย์ผู้สอน ว่าเหมาะสมในระดับมาก เพื่อให้อาจารย์ผู้สอนมีศักยภาพมากในการจัดการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น จึงควรนำผลประเมินการสอนของอาจารย์แจ้งให้อาจารย์รับทราบ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการสอนให้มีศักยภาพ และควรส่งเสริมในด้านการศึกษาดูงาน เพื่อนำประสบการณ์ตรงจากการศึกษาดูงาน มาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

2. ด้านกิจกรรมการสอน จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอิสลามในสังคมไทย ด้านกิจกรรมการสอน ว่าเหมาะสมในระดับมาก เพื่อให้การจัดการกิจกรรมเรียนการสอนเกิดประสิทธิผลมากขึ้น กิจกรรมการเรียนการสอนควรหลากหลายตามลักษณะของผู้เรียน ควรมีกิจกรรมเสริมนอกห้องเรียน เช่น ศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อประสบการณ์ตรง

3. ด้านเนื้อหารายวิชา จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอิสลามในสังคมไทย ด้านเนื้อหารายวิชา ว่าเหมาะสมในระดับมาก เพื่อให้องค์ประกอบด้านเนื้อหารายวิชาเหมาะสมมากยิ่งขึ้น จึงควรปรับรายวิชาให้ทันสมัย สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาและบูรณาการรายวิชาอย่างต่อเนื่องให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ และแนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF)

4. ด้านการวัดผลและประเมินผล จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอิสลามในสังคมไทย ด้านการวัดผลและประเมินผล ว่าเหมาะสมในระดับมาก เพื่อให้การวัดผลและประเมินผลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงควรวัดผลและการประเมินผลการเรียนหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะวิชา

5. ด้านปัจจัยสนับสนุนการสอน จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอิสลามในสังคมไทย ด้านการวัดผลและประเมินผล ว่าเหมาะสมในระดับปานกลาง เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยการสอนมากยิ่งขึ้น สาขาวิชาควรสำรวจสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ให้ทันสมัย ซ่อมแซมและบำรุงรักษาให้มีสภาพที่พร้อมใช้งาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ในระดับสาขาวิชา ในทุกปีการศึกษา

2. ควรประเมินหลักสูตรโดยการเก็บข้อมูลจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน บัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต

3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนของนิสิตในทุกชั้นปีที่สังกัดสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). **การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แนวทางการศึกษาและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

_____ . (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่2).** พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

กิ่งแก้ว เอี่ยมแฉล้ม. (2542). **สภาพแวดล้อมการเรียนการสอนของคณะบริหารธุรกิจสถาบันเทคโนโลยีราย มงคลวิทยาเขตบพิตรภิมุข มหาเมฆ ตามทัศนะของนักศึกษา.**ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชีวภัทร ธรรมเกสร. (2552). **ทัศนะของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต.** ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชูศรี สะพรั่ง. (2549). **ความคิดเห็นของอาจารย์และนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.** ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ถนอมพร เลาหจรัสแสง. (ม.ป.ป.). **การเรียนรู้ในยุคสมัยหน้า: ตอนรูปแบบและทฤษฎีการเรียนรู้อนาคต**. สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2560, จาก http://thanompo.edu.cmu.ac.th /load/journal/50-51/next-generation%20of%20learning.pdf.

ธำรง บัวศรี. (2542). **ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและการพัฒนา.** กรุงเทพฯ: ธรธัชการพิมพ์.

นารี รมย์นุกูล. (2547). **ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยศรีปทุม**. ปริญญานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นราธร สายเส็ง. (2559). “การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านมุมมองเชิงภูมิศาสตร์ กรณีศึกษานิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา”. **Veridian E-Journal, Silpakorn University.** ปีที่10, ฉบับที่1 (เดือนมกราคม – เมษายน 2560): 620 – 634.

นิลรัตน์ กลิ่นจันทร์ พระมหาประยูร ธีรวโส (สุยะใจ) และพระมหาสุริยา วรเมธี (นักปราชญ์). (2548). **ความคิดเห็นของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.รายงานการวิจัยคณะมนุษย์ศาสตร์ สาขาภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปรัชญา เวสารัชช์. (2545). **หลักการจัดการศึกษา.** กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.

รุ้งรัตน์ กิตติขจร. (2547). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดกำแพงเพชร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร.

วินัย วีระวัฒนานนท์. (2542). **เอกสารประกอบการ สัมมนาทางวิชาการเรื่อง การอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ความจำเป็นที่ต้องปรับตัวของการอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิภาพรรณ พินลา. (2559). “แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา.เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับครูในยุคศตวรรษที่21”. **Veridian E-Journal, Silpakorn University.** ปีที่ 9, ฉบับที่1 (เดือนมกราคม – เมษายน 2560): 1443 – 1458.

วิลาสินี ป้องศรี และสุลาวรรณ ชอบสงวน. (2547). **การศึกษาความคาดหวังและปฏิบัติจริงต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ตามทัศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ปีการศึกษา 2547** .รายงานการวิจัยครุศาสตร์บัณฑิต สาขาการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ส.วาสนา ประวาลพฤก์, จริยา หาสิตพานิชกุล, และ อาภรณ์ บางเจริญพรพงศ์. (2543). **รายงานการวิจัย เอกสารเรื่อง ระบบการวัดและประเมินผลผู้เรียนระดับอุดมศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.** กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.

สุพรรณี เพชระ. (2552). **ทัศนะของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง**. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุพรรษา แป้นกลัด. (2554). **ทัศนะของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาคอมพิวเตอร์ ของคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา**. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุวพร ตั้งสมวรพงษ์. (2542). **เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการการพัฒนาบัณฑิตในยุค โลกาวิวัตน์ : ในอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21.** กรุงเทพฯ: พริ้นโพร.

อภิญญา เผือกทอง. (2550). **ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.** ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อรนุช ลิมตศิริ. (2544). **หลักสูตรและการสอนในระดับประถมศึกษา.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อรุณศรี ปลัดศรีช่วย. (2545). **ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย: กรณีศึกษา อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.